

Valtuustoaloite maksuttomasta toisen asteen opetuksesta Mäntsälässä

Kunnanvaltuusto 22.04.2024 § 30

SDP:n valtuustoryhmä ja muut allekirjoittaneet esittivät seuraavan valtuustoaloitteen valtuuston kokouksessa 22.4.2024:

” Oppivelvollisuuden laajennus ja toisen asteen opintojen maksuttomuus on ollut suuri suomalainen sivistysteko ja toiminut kannusteena muun muassa toisen asteen opintoihin aikoville, missä oppivälineiden kustannukset nousevat usein jopa tuhansiin euroihin.

Orpon hallitus päätti huhtikuun 2024 kehysriihessä useista merkittävistä suomalaisen hyvinvointivaltion heikennyksistä. Erityisen haitallinen leikkaus on koulutuksen järjestäjäkin koskettava päätös rajoittaa toisen asteen opiskelijoiden maksuttomia oppimateriaaleja ja ylioppilastutkimaksuja sen vuoden loppuun, jolloin opiskelija täyttää 18 vuotta. Tämä muutos vaikuttaisi erityisen haitallisesti lukion kolmannen vuoden oppilaiden opiskelussa ylioppilaskirjoituksiin valmistautumiseen sekä myös ammatillisessa opiskelussa, jossa opiskeluun liittyvien vaatteiden ja tarvikkeiden kustannukset voivat olla huomattavia. Mäntsälän on torjuttava maksuttoman toisen asteen koulutuksen romuttaminen kunnassamme.

Maan hallituksen päätös vaarantaa vakavalla tavalla yhdenvertaisen mahdollisuuden suorittaa toisen asteen koulutus. Toimenpiteellä tavoitellaan vain 12 miljoonan euron vuosittaista säästöä valtakunnallisesti, mutta toteutuessaan se lisää laajoin vaikutuksin nuorten ja perheiden eriarvoisuutta.

Vuoden 2022 Lukiolaisbarometrin mukaan maksuttomien oppimateriaalien tarjoaminen on lisännyt lukiokoulutukseen hakeutumista erityisesti niiden opiskelijoiden kohdalla, joiden vanhemmista kumpikaan ei ole korkeakoulutettu, vähintään toinen vanhemmista on työtön tai joiden äidinkieli ei ole suomi. Toiseen asteen tutkinnon suorittamisella on myös selvä vaikutus myöhempään sijoittumiseen työmarkkinoille. Hallituksen esitys kohdistuu siis nimenomaisesti jo valmiiksi heikommassa asemassa oleviin nuoriin ja perheisiin lisäten eriarvoisuutta kaikkialla Suomessa.

Suomen kasvu edellyttää riittävää koulutettua työvoimaa. Hallituksen päätös voi johtaa vuosien saatossa maamme sisäiseen osaamisvajeeseen. Pienelle maalle ja myös mäntsäläisille yrityksille tämä olisi merkittävä haitta.

Hallituksen lyhytnäköinen leikkaus uhkaa myös lisätä koulutuksenjärjestäjien hallintokustannuksia, joten tavoitellut säästöt jäävät todennäköisesti pienemmiksi, kun kaupungit ja kunnat joutuvat aiheuttamia lisäkustannusta paikkaamaan joka tapauksessa omasta budjetistaan.

Tavoiteltu säästötoimi on Mäntsälän näkökulmasta toteuttamiskelvoton. Esimerkiksi oppikirjojen, erilaisten opetusvälineiden ja tietokoneiden kerääminen pois opiskelijoilta sekä e-kirjalisenssien katkaiseminen kesken abiturienttivuotta tai opintojen loppurutistusta on arkijärjen vastaista ja erittäin haastavaa toteuttaa käytännössä. Se myös lisää jo entisestään kuormittuneen opetushenkilöstön työkuormaa. Pahimmassa tapauksessa oppimateriaalien maksullisuudella olisi myös vaikutusta opinnoissa

menestymiseen ja tutkinnon valmistumiseen. Vaihtoehtoisesti lukuisten pienten laskujen ym. maksujen laskuttaminen nuorilta opiskelijoilta aiheuttaa lisää hallintotaakkaa sekä -kuluja kunnalle.

Keskeisimmät perustelut aloitetta koskien:

- Kuntien ja koulutuksen järjestäjien on vaikutettava siihen, että koulutusleikkaus perutaan. 12 miljoonaa euroa vuodessa on mitätön säästö valtion budjetissa, mutta aiheuttaa haasteita nuorten ja perheiden arjelle sekä ylimääräistä hallintotaakkaa ja -kuluja koulutuksen järjestäjille
- Tämäkin koulutusleikkaus kohdistuu jo usein valmiiksi haavoittavammassa asemassa oleviin nuoriin ja perheisiin. Vuoden 2022 Lukiolaisbarometrin mukaan maksuttomien oppimateriaalien tarjoaminen on lisännyt lukiokoulutukseen hakeutumista erityisesti niiden opiskelijoiden kohdalla, joiden vanhemmista kumpikaan ei ole korkeakoulutettu, vähintään toinen vanhemmista on työtön tai joiden äidinkieli ei ole suomi. Toiseen asteen tutkinnon suorittamisella on myös selvä vaikutus myöhempään sijoittumiseen työmarkkinoille.
- Mikäli esitetty koulutusleikkaus toteutettaisiin, sen toimeenpano olisi hyvin vaikeaa kunnissa. Pitäisikö kaksi vuotta käytetyt sähköiset laitteet ja muut välineet palauttaa ja sähköisten oppimateriaalien lisenssit päättää? Vai laskuttaisivatko kunnat ja opetuksen järjestäjät jokaista nuorta erikseen? Molemmat vaihtoehdot lisääisivät kuntien sekä sivistysalan ammattilaisten hallinto- ja työtaakkaa ja synnyttäisivät lisäkuluja.
- Mikäli hallitus ei peru leikkausta, kuntien on selvítettävä mahdollisuuksiaan turva aidosti maksuton toisen asteen koulutus jokaiselle kuntalaiselleen. Tämä edellyttää paikallisesti myös neuvottelua ja sopimista eri koulutuksen järjestäjien kesken.

Edellä mainituin perustein me Mäntsälän sosialidemokraattinen valtuustoryhmä ja muut allekirjoittaneet esitämme, että:

1) Mäntsälän edunvalvonnan tavoitteeksi asetetaan valtioon vaikuttaminen, jotta päätetty koulutusleikkaus perutaan asian jatkovalmistelussa yllä mainituilla perusteilla ja

2) Mäntsälän kunta päättää selvittää hallituksen leikkauksen vaikutukset ja leikkauksen perumisen kustannukset jo ennen ensi vuoden budjetin päättämistä, jotta tarvittavat määrärahat voidaan lisätä kunnan oman sivistystoimen budjettiin ja

3) Mäntsälä selvittää eri keinot turvata aidosti maksuton ja yhdenvertainen toisen asteen koulutus oppivelvollisuutta suorittaville asukkaalleen kustantamalla yli 18-vuotiaiden toisen asteen oppimateriaalit, mikäli valtio toteuttaa koulutusleikkauksen.

Mäntsälässä 22.4.2024
SDP valtuustoryhmä ja muut allekirjoittaneet”

Päätösehdotus

Valtuusto päätti lähettää aloitteen kunnanhallitukselle valmisteltavaksi.

Päätös

Liite 1. Aloite

Kunnanhallitus 29.04.2024 § 93

Esittelijä	Kunnanjohtaja Laurila Hannu
Päätösehdotus	Kunnanhallitus lähettää aloitteen sivistys- ja hyvinvointipalveluille valmisteltavaksi.
Päätös	Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti.

Sivistyslautakunta 13.08.2024 § 71
332/12.00.00/2024

Oppivelvollisuuslain 1214/2020 2 §:n mukaan oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun tutkinnon taikka niitä vastaavan. Laajennettu oppivelvollisuus astui voimaan vuonna 2021. Lakia sovellettiin ensimmäisen kerran niihin oppivelvollisiin, jotka keväällä 2021 olivat perusopetuksen 9. luokalla.

18 ikävuoden täyttämisen jälkeen oppivelvollisuuslakia ei enää sovelleta muutoin kuin maksuttomuuden osalta. Henkilö voi halutessaan keskeyttää opintonsa ja opintojen väliaikaiseen keskeyttämiseen sovelletaan kyseistä koulutusta koskevan lain säännöksiä. Oppivelvollisuuslain mukaisia ohjaus- ja valvontavastuuta koskevia säännöksiä ei myöskään enää sovelleta.

Oppivelvollisuuslain mukainen maksuttomuus jatkuu sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Myös 18 vuotta täyttänyt opiskelija voi tämän aikarajan sisällä vaihtaa opiskelupaikkaa ja maksuttomuus jatkuu myös näissä uusissa opinnoissa.

Valtuustoaloitteen maksuttomasta toisen asteen opetuksesta Mäntsälässä mukaiset opetuksen kustannukset muodostuvat opetuksen henkilöstömenoista, oppikirja- ja materiaalikustannuksista sekä ylioppilaskirjoituskustannuksista. Opiskelijat suorittavat opintonsa pääosin kolmessa, kolmessa ja puolessa tai neljässä vuodessa. 4-vuotisten ja 3,5-vuotisten opiskelijoiden määrät vaihtelevat vuosittain.

3 vuoden opiskelijalle tulisi maksulliseksi viimeisen kevään ylioppilaskirjoitukset, kannettavien tietokoneiden leasing-kustannukset ja mahdolliset oppimateriaalimaksut 4. ja 5. periodissa. 3,5 vuoden opiskelijalla tulisi maksulliseksi kevään ja seuraavan syksyn oppimateriaalit, kannettavien leasing-kustannukset ja yo-kirjoitukset. 4 vuoden opiskelijalla tulisi maksulliseksi kaksi kevätkautta ja yksi syksy.

Oppimateriaalien keskimääräinen kustannus per opiskelija yhdessä periodissa on noin 72 € ja yhden yo-kokeen maksu on tällä hetkellä 38 €. Ylioppilaskirjoitusten keskimääräinen kustannus koko loppuopiskeluajalta on 3-vuotisilla opiskelijoilla 152 €/opiskelija, 3,5-vuotisilla 190 €/opiskelija ja 4-vuotisilla 190 €/opiskelija. Oppimateriaalikustannus loppuopiskeluajalta

on 3-vuotisilta noin 72 €/opiskelija, 3,5-vuotisilta 288 €/opiskelija ja 4-vuotisilta 504 €/opiskelija.

Yhdessä ikäluokassa 3 vuodessa opiskelevia opiskelijoita on vuonna 2024 104 opiskelijaa, 3,5 vuodessa opiskelevia 12 ja neljässä vuodessa opiskelevia 4.

Oppimateriaali- ja ylioppilaskirjoitusten kustannukset arvioidaan olevan yhteensä 25 760 €/v.

Kustannuserittely: 3-vuotiset (104 opiskelijaa * 152 €) + (20 opiskelijaa * 72 €), yht. 17 248 €, 3,5-vuotiset (12 opiskelijaa * 190 €) + (12 * 288 €), yht. 5 736 € ja 4-vuotiset (4 opiskelijaa * 190 €) + (4 * 504 €), yht. 2 776 €.

Kannettavien tietokoneiden leasing-kustannukset per opiskelija kuukaudessa ovat noin 14 €. Leasing-kustannusten arvioidaan olevan yhteensä 10 080 €.

Kustannuserittely: 3-vuotiset (104 opiskelijaa * 14 € * 5 kk), yht. 7 280 €, 3,5-vuotiset (12 opiskelijaa * 14 € * 11 kk), yht. 1 848 €, 4-vuotiset (4 opiskelijaa * 14 € * 17 kk), yht. 952 €.

Kaikkien edellä mainittujen kustannusten yhteenlaskettu arvio on 35 840 € vuodessa.

Maksuttomuuden rajaaminen alle 18-vuotiaisiin lisää lukion hallinnollista työtä mm. tietokoneiden lisenssien ja oppimateriaalin osalta, koska opiskelijat ovat eri etuuksien piirissä. Mm. tietokoneiden kustannuksia joutuu laskuttamaan tai toteuttamaan hankinnat erilaisin leasing-sopimuksin. Ratkaisulla on omat kielteiset vaikutuksensa myös opiskelijoiden yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon sekä mahdollisuuteen opiskella lukiossa perheen varallisuustasosta riippumatta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön lopullinen esitys oman hallinnonalan säästöistä tulee julki valtioneuvoston eduskunnalle antamassa valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2025. Opetusministerin julkisuuteen antamissa lausunnoissa toisen asteen maksuttomuuteen pyritään löytämään korvaavia säästökohteita. Sivistyslautakunnalle valmistellaan vuoden 2025 talousarvioesitys niin, että se sisältää mahdollisen maksuttomuuden leikkauksen kompensaaion, josta sivistyslautakunta tekee päätöksen vuoden 2025 palvelualueen talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä syyskuussa 2024.

Valmistelija	Opetuspäällikkö Janne Mäkinen, sähköposti janne.makinen(@)mantsala.fi, lukion rehtori Henna Komi, sähköposti henna.komi(@)mantsala.fi
Esittelijä	Sivistysjohtaja Ahvo Timo
Päätösehdotus	Sivistyslautakunta hyväksyy opetuspalveluiden vastauksen valtuustoaloitteeseen. Lautakunta esittää, että kunnanhallitus ja edelleen kunnanvaltuusto toteavat valtuustoaloitteen vastatuksi ja asian loppuunkäsitteltyksi. Sivistyslautakunta käsittelee toisen asteen maksuttomuutta vuoden 2025 talousarviovalmistelun yhteydessä.
Päätös	Hyväksyttiin ehdotuksen mukaan.